

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

EGYFORMÁK

♦ A mozambiki költő nem mondja ki, mégis felmerül a kérdés: kell-e minden épületbe emberáldozat? A piramisba rabszolgatestek? Attila sírgödörébe belenyilazták a munkásokat. Aztán azokat, akik őket lenyilazták. Meg a lenyilazókat lenyilazókat is. A kínai Nagy Falba emberek ezrei vannak eltemetve, ők az építkezésen vesztették életüket. Életüket adták a falért. Kőműves Kelemenné balladája működik. A hihetetlenül modern frankfurti Központi Bank épületét, amely két ikertoronnyal büszkélkedhet, sikerült úgy felépíteni, hogy egy lélek sem veszett oda. Senki. Se fehér, se fekete. Ám a toronyház birtokbavétele után egy takarítónő hullt alá az impozáns, zárt belső udvarba tizenöt emelet magasából. Erdélyi magyar leány, rebesgetik, öngyilkosság. Miért ugrott, mi elől? Hányan kapaszkodnak a feketemunka és a kifehéřített létezés peremén, mint statisztikai strigulák?

Kvalifikált német munkás nem pucol vécét. Nincs az az Isten. Kvalifikálatlan török pucol. Neki is van Istene, aki komoly problémát jelent, mert fátylat hordat az asszonnyal, nem engedi tornaóra a lányokat. A belgák helyett ablakot pucoló nigériaiaknak, taxizó irániaknak, piacozó marokkóiaknak is van Istene. Akinek mecsetet szeretnének építeni. Takarítani oké. Taxizni oké. Piacozni oké. Mecsetet építeni nem oké. Az olajbogyó finom, a repülőt el kell érni, a girosz lakatató, az épületekbe tisztaság kell. Ám ha mohamedán ünnep van, boszszankodunk, mert piszkos minden üveg, s a reptérre sem lehet kiérni.

Mi mindent megteszünk. Négyféle nejlonszákba szelektálunk. Szélmalmokat, napelemeket szerelünk be. Szidjuk a nem zöldpárti politikusokat. Csak a minimumot fogyasztjuk. Elektromos autót veszünk. Klímát a kocsiba. Biozöldséget, ne mérgezzük magunkat. Gyógynövényillatú mosogatószert, természetes anyagokból. Fair trade kávét mosolygó bennszülöttekkel. Továbbá kézműves borokat. A legkiválóbb előadókat hallgatjuk élőben, a kultúra fontos. A hajsztóvasunk alig eszik áramot. Wifi nélkül modern ember nem létezik. Az áramvonalas telő merő takarékoság: GPS, naptár, fényképező egyben, ha pirosban állsz a hibrid kocsival, nem öl meg az unalom. Lazacos kaja a kutyusnak, a heringest nem szereti. Az a kis fűtőspirál alig fogyaszt, a garázsfeljáróról olvasztja le a havat, ne kelljen lapátolni. Akciós masszázsfotel, tényleg filléres. Minden szinten csak visszaveszünk az életszínvonalból. Hát, édes Istenem, ők meg néha lehullnak a semmibe, azt se tudjuk, hogy hívták őket, olyan jellegtelen nevük, arcuk van. Vagy épp túl egzotikus. Megjegyezhetetlen. Mind olyan egyformák.

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

JOSÉ CRAVEIRINHA SENKI

Modern vasbeton épület
tizenöt emelete
felállványozva mind
Levegőbe meredő
vasak erdejének
architektonikus ritmusa
Egy kíváncsi báméskodó
érdeklődik:

– Nem zuhan le az állványokról senki?

Lomha benzinmotorok
visszafogott hörgése
az építészvezető higgadtan feleli:
– Senki. Csak két fekete.

»»» LACKFI JÁNOS fordítása

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

SENKIBŐL VALAKI

Ó jaj... Éppen aznap, amikor János elküldte nekem ezt a felkavaró fordítását, olvastam a következő sorokat Széchenyi István lenyűgöző, megrendítően sűrű és zaklatott naplójában: „Hajós-küldöttség Adam Clarknál... mert a 3-as és 4-es számú pillér a láncok függesztése miatt el van zárva. 3 ember vízbe fulladt közben.” A mi kedves és csodálatos Lánchídunk, egyik nemzeti jelképünk építése közben történt mindez, a három névtelen ember halála, ráadásul 1848 júniusában, a forradalom után, azokban a napokban, amikor Petőfi elvesztette a szabadszállási választást, az európai fővárosok forronganak, egy szóval rengeteg nagyobb szabású dolog is történik közben, mint az, hogy pár hídépítő befullad a folyóba... Mégis: Széchenyi feljegyezte, én meg elolvasom. Ugyanúgy, mint egy korábbi bejegyzését: „Tűz van ott. Mindnyájan odamegyünk. Nézzük. – Vihar. Nincs mit tenni. – Egy ifjú nőszemély repeső hajjal – »hol az apám, biztos megégett«. – Elmegyünk.” Ez az égő váci ház, ez az apját sirató lány rég nem él már, mégis annyiszor játssza el a drámát, ahányszor kinyitjuk a könyvet. Ezeket az embereken senki nem segít, nem tudni róluk semmit, de mert egy másik ember feljegyezte, az emléküket bennünk mégis megmarad. Egy későbbi bejegyzésben a következőket látom: „Délután 6. A 12-es számú lánc felfüggesztve (...) 8 óra előtt elpattan a dob egyik gyűrűje, és lezuhan az egész! Én, Majláth, két kisfiam, Adam Clark csak nagynehezen menekültünk meg. (...) Mindenestül alighanem 5–6 ember esett áldozatul legfeljebb. Roppant szerencse kísérte ezt a borzalmas szerencsétlenséget.” Csak azért idézem hosszan, mert látnivaló, hogy bárki bármikor mélybe zuhanhat, munkás is, mérnök is, gróf is. Aki túléli, az azt mondja: „legfeljebb”, és azt mondja „szerencse”. Aki meghalt, annak nincs hangja, nem mond semmit.

Hogy jön Széchenyi ehhez a kegyetlen, ravaszul megkomponált, a társadalmi egyenlőtlenségeket és a rasszizmust fájdalmasan megmutató mozambiki portugál vershez? És felróható-e vajon valakinek, ha a maga szempontjából nézi a dolgokat? Azt hiszem, ezeket a kérdéseket az olvasónak kell megválaszolnia, és a válasz alighanem attól függ, hogy ki mennyire rándul össze a vers utolsó sorától. „Senki.” Nincs ennél kegyetlenebb szó. Az egész világot ez mozgatja most is, hogy vajon Senki-Odüsszeusként képesek-e a semmibe vettek a saját külön Küklopszukat legyőzni? És nem jár-e ez rettenetes, értelmetlen pusztítással? Aki senki, képes-e erőszak nélkül válni valakivé? Én csak egyben bízom: az ilyen szövegben. Hogy felmutat, provokál, beszélgetésre csábít. Emléket állít. ♦